

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“

(COM(2011) 573 final)

(2012/C 191/17)

Pranešėjas **Edouard DE LAMAZE**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“

COM(2011) 573 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 22 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, nė vienam prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia komunikato tikslą naujuose suderintuose sektoriuose įgyvendinti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 83 straipsnio 2 dalyje nurodytą ES kompetenciją baudžiamosios teisės srityje. Tai ES užtikrintų veiksmingą priemonę gerinti ir stiprinti jos politikos įgyvendinimą ir tęsti 2005 m. ES Teisingumo Teismo praktikoje ir dviem direktyvomis (2008 m. ir 2009 m.), kuriomis siekiama įtvirtinti baudžiamąją teisę aplinkos apsaugos srityje, pasiektą pažangą.

1.2 Komisijos komunikatas neabejotinai yra žingsnis į priekį, kadangi ES pirmą kartą siūlo apibrėžti politiką, kuria būtų grindžiami jos veiksmai baudžiamosios teisės srityje. Šiai politikai, EESRK manymu, turėtų būti suteiktas stiprus politinis postūmis.

1.3 Atsižvelgdamas į šiuos teisinius pokyčius, EESRK visų pirma nori priminti, kad siekis įgyvendinti Sąjungos politiką pats savaime nėra pakankamas pagrindas taikyti baudžiamąją teisę, kadangi ES baudžiamosios teisės taikymo srities išplėtimas yra susijęs su subsidiarumo ir proporcingumo principų laikymusi.

1.4 Dėl skaudinančio ir žeminančio baudžiamosios sankcijos pobūdžio bausmė už tam tikrą elgesį turėtų būti Sąjungos valstybėms narėms taikoma kraštutinė priemonė (*ultima ratio*). Sunkumai, su kuriais susiduria valstybės narės įgyvendindamos ES politiką ir dėl kurių sumažėja jos veiksmingumas, neturėtų būti pakankamas pagrindas taikyti baudžiamąją teisę. Minėtu elgesiu visų pirma turi būti smarkiai pažeisti svarbiausiais laikomi interesai.

1.5 EESRK mano, kad Komisijos projekte visų pirma reikia aiškiai nustatyti, ką galėtų apimti Europos Sąjungos lygmeniu

apibrėžta bendro intereso sąvoka, kurios teisėje iki šiol nėra, tačiau ji būtina siekiant pagrįsti ES lygmeniu nustatytų baudžiamųjų sankcijų taikymą ES piliečiams. Nepakanka atsižvelgti tik į vartotojų interesą, kad būtų pateisintas tokių priemonių taikymas.

1.6 EESRK ragina išsamiau išnagrinėti, kaip taikant baudžiamąsias sankcijas ateityje būtų galima užtikrinti pagrindinių, įskaitant socialinių, teisių apsaugą. Šiuo tikslu reikėtų apsvaistyti, kaip įvairiose valstybėse narėse būtų galima pastarąsias teises suderinti. EESRK konstatuoja, kad nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžtys valstybėse narėse gali skirtis ir dėl to netgi gali būti pažeidžiamos pagrindinės teisės, kadangi nesilaikoma proporcingumo ir teisinio tikrumo principų, todėl mano, kad tokiais atvejais būtų tikslinga suderinti baudžiamosios teisės nuostatas.

1.7 Sprendimas Europos lygmeniu nustatyti naujas baudžiamąsias priemones visų pirma turėtų būti grindžiamas bendradarbiaujant su įvairių valstybių narių ekspertais atliktu poveikio vertinimu, kuriame būtų pateikta lyginamoji teisės studija, apžvelgianti sistemas, kuriomis remiantis valstybių narių lygmeniu taikomi minėti teisės aktai, taip pat analizė, kurioje įvertintas poreikis stiprinti teisinę valstybę ir iš kurios būtų matyti, kad tokia Europos lygmens nuostata yra reikalinga.

1.8 Kitaip tariant šioje analizėje turėtų būti aiškiai matomas poreikis baudžiamosios teisės srityje nustatyti Europos standartus atsižvelgiant į subsidiarumo, baudžiamosios sankcijos būtinumo ir proporcingumo (*ultima ratio* reikalavimas) principus. EESRK palankiai vertina tai, kad laikydamasi būtent tokios nuostatos Komisija ketina išplėsti ES kompetenciją baudžiamosios teisės srityje.

1.9 EESRK mano, kad atliekant išankstinį poveikio vertinimą turi būti atliktas nepriklausomas mokslinis ES lygmeniu nustatytos baudžiamosios priemonės veiksmingumo ir poveikio pagrindinėms teisėms įvertinimas.

1.10 EESRK mano, kad reikia patikslinti suderinimo politikos baudžiamosios teisės srityje turinį, visų pirma išsiaiškinant, ar bus derinamos sankcijų ir pažeidimų apibrėžtys.

1.11 EESRK mano, kad būtiniausių taisyklių ES lygmeniu nustatymas neturėtų trukdyti nacionalinėms institucijoms apibrėžti nusikalstamos veikos kategorijas, kadangi tai yra susiję su jų teismų sistemomis, todėl griežtai laikantis subsidiarumo principo reikėtų palikti joms teisę apibrėžti savo strategiją teisėsaugos srityje.

1.12 EESRK pabrėžia, kad bet kuriuo atveju laipsniškai suderinti svarbiausias baudžiamosios teisės taisykles bus galima tik glaudžiai bendradarbiaujant persekiojimą vykdančioms institucijoms (teisingumo ministerijos ir prokurorai) ir teismo institucijoms. Tokiam bendradarbiavimui turėtų būti skiriamas specialus biudžetas. Vis dėlto suderinimas nepadės panaikinti nacionalinių baudžiamojo proceso taisyklių skirtumų, visų pirma susijusių su konkrečia garantija naudotis teisėmis į gynybą (pavyzdžiui, teise apskusti sprendimą ir kt.). Beje, komunikate nenagrinėjami procesiniai klausimai. Dėl šios priežasties baudžiamasis procesas ir įvairių baudžiamosios teisės sistemų praktika lemia skirtumus, kurių Europos reguliavimo institucijos negali numatyti. Todėl EESRK skiria ypatingą dėmesį, kad būsimam Europos prokurorui, atsižvelgiant į jo kompetenciją, būtų pavesta stebėti laipsnišką nacionalinių baudžiamosios teisės srities teisės aktų, kuriais remiantis bus pradedamas teismo procesas, suderinimą.

1.13 Be to, Komitetas mano, kad reikėtų apsvarstyti juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės, kuri iki šiol pripažįstama ne visose valstybėse narėse, klausimą. Turint omenyje nelygybę prieš įstatymą šis klausimas turi būti prioritetas, kadangi nemažai pažeidimų ekonomikos, socialinėje ir aplinkos srityje įvykdo pramonės ir prekybos įmonės.

1.14 Norint išplėsti Europos baudžiamosios teisės sritį būtina preliminariai apsvarstyti šiuos klausimus:

- baudžiamosios teisės pirmenybę prieš visas kitas prevencijos ir taisomųjų priemonių sistemas, pavyzdžiui, administracinių (netgi mokesčių) sankcijų taikymo režimus, grupės ieškinių (angl. *class action*) teikiamas galimybes ir tarpininkavimą;
- tinkamo sankcijos dydžio, kurį reikia apibrėžti ES lygmeniu, nustatymo, kadangi jo nenustačius daugelyje vėlesnių teisės aktų baudžiamoji teisė bus mažiau atgrasančio pobūdžio;
- Eurojusto ir būsimo Europos prokuroro vaidmenį.

1.15 Galiausiai EESRK mano, kad diskusija dėl ES baudžiamosios teisės išplėtimo principo atitinkamai susijusi su teisių į

gynybą laikymusi, kadangi šios teisės yra ne taip gerai užtikrinamos už teismo pagal baudžiamąjį proceso teisę užtikrinamos sistemos, ribų. Be to, norint užtikrinti, kad Europos baudžiamosios teisės srities išplėtimas būtų veiksmingas reikia stiprinti teises į gynybą, visų pirma Eurojusto ir Europolo veikloje. Šios teisės turi būti veiksmingai užtikrintos praktikoje ir kiekvienam ES piliečiui. Tik taip ES baudžiamąja teise bus galima įvykdyti sutartyse numatytą reikalavimą gerbti pagrindines teises (SESV 67 straipsnio 1 dalis ir 83 straipsnio 3 dalis).

2. Komunikato nuostatos

2.1 Komisijos teigimu, pripažinta, kad siekiant veiksmingiau įgyvendinti ES politiką, finansų sektoriuje, taip pat Sąjungos finansinių interesų apsaugos, euro apsaugos ir kovos su padirbinėjimu srityje reikalingi ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje.

2.2 Ji ragina įvertinti, ar pagrįsta šią sritį išplėsti, kad ji apimtų kelių transportą, duomenų apsaugą, muitų taisykles, aplinkos apsaugą, žuvininkystės politiką, su vidaus rinka susijusią politiką (klastojimas, korupcija, viešieji pirkimai). Šis sąrašas nebaigtinis.

2.3 Teisinis tokių ES veiksmų pagrindas būtų SESV 83 straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta, kad „jei valstybių narių baudžiamųjų įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų suderinimas pasirodo būtinas užtikrinant Sąjungos politikos veiksmingą įgyvendinimą srityje, kurioje taikomos derinimo priemonės“, galima „nustatyti būtiniausias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo atitinkamoje srityje“.

2.4 Kadangi Lisabonos sutartimi suteikiamas teisinis pagrindas, sudarantis galimybę priimti direktyvas baudžiamosios teisės srityje, jose turi būti griežtai laikomasi ne tik Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje numatytų pagrindinių teisių, bet ir esminių subsidiarumo ir proporcingumo principų. Komunikate pabrėžiama, kad baudžiamoji teisė turi būti taikoma kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*).

2.5 Komunikate nurodoma, kad pagal subsidiarumo principą ES gali imtis veiksmų tik tuo atveju, jei valstybėms narėms nepavyksta užtikrinti, kad būtų laikomasi Sąjungos teisės, arba jei paaiškėja, kad šioje srityje tarp valstybių narių yra didelių skirtumų, dėl kurių ši teisė nenuosekliai įgyvendinama.

2.6 Komisija nurodo, kad remiantis *ultima ratio* principu sprendimas, kokias sankcijas pasirinkti – baudžiamąsias ar administracines – bus grindžiamas išsamia poveikio analize. Atlikti šią užduotį Komisijai padės ekspertų grupė, kuri išaiškins ir tam tikras svarbiausias baudžiamosios teisės sąvokas („veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios sankcijos“, „mažareikšmės veikos“ ar „pagalba ir bendrininkavimas“).

2.7 ES veiksmų papildomą naudą baudžiamosios teisės srityje Komisija vertina atsižvelgdama į keturis tikslus:

- skatinti laisvą tarpvalstybinį asmenų ir prekių judėjimą (primant minimalius procesinių teisių standartus);
- užkirsti kelią „saugiems uostams“;
- stiprinti teismų tarpusavio pasitikėjimą ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą;
- užkirsti kelią sunkiems ES teisės pažeidimams svarbiose politikos srityse (aplinkos apsaugos, neteisėto darbo ir kt.) ir už juos bausti.

2.8 Komunikate neminimos priemonės, kurios pagal SESV 83 straipsnio 1 dalį gali būti numatytos siekiant kovoti su tam tikrais itin sunkiais ir tarpvalstybinį pobūdį turinčiais pažeidimais („euronusikaltimais“) ⁽¹⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Šiame komunikate nagrinėjamas ypač opus klausimas, kadangi baudžiamosios teisės politika priklauso suverenių valstybių kompetencijai, o baudžiamosios teisės normos daro tiesioginį poveikį asmens ir kiekvieno piliečio teisėms.

3.2 Nors tam tikrose SESV 83 straipsnio 1 dalyje nurodytose srityse (visų pirma, prekybos žmonėmis ir seksualinio moterų ir vaikų išnaudojimo) neabejotinai reikia, kad ES imtųsi veiksmų baudžiamosios teisės srityje, EESRK nėra įsitikinęs, ar ES veiksmai reikalingi SESV 83 straipsnio 2 dalyje nurodytose srityse.

3.3 ES baudžiamosios teisės aktų pagrindas

3.3.1 Pakankamo teisėto intereso poreikis

3.3.1.1 EESRK palankiai vertina Lisabonos sutartimi įtvirtintas naujoves. Jos sudarė galimybes priimti direktyvas baudžiamosios teisės srityje ir užtikrinti geresnę pagrindinių teisių apsaugą.

3.3.1.2 Vis dėlto EESRK nori iš anksto išsklaidyti galimą neaiškumą: skaitant SESV 83 straipsnio 2 dalį nereikėtų manyti, kad užtenka vien siekio užtikrinti Sąjungos politikos įgyvendinimą ir kad vien tai suteikia pagrindą taikyti baudžiamosios teisės nuostatas.

3.3.1.3 „Ekonomikos atgaivinimas“, kurį mini Komisija numatydamą išplėsti ES veiksmų sritį baudžiamosios teisės srityje (10 psl.), yra ypač svarbus tikslas ir visi sutiks, kad jis yra prioritetas, tačiau pats savaime jis negali būti pakankamas teisėtas interesas, kad būtų galima pagrįsti baudžiamosios teisės taikymą. Be to, šis tikslas priklauso ir nuo kitų dalykų, o ne tik

nuo kovos „su neteisėta ekonomine veikla ir finansiniais nusikaltimais“, kuria, Komisijos manymu, negali apsiriboti ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje.

3.3.1.4 EESRK mano, kad Komisijos projekte visų pirma reikia aiškiai nustatyti, ką galėtų apimti Europos Sąjungos lygmeniu apibrėžta bendro intereso sąvoka, kurios teisės srityje iki šiol nėra, tačiau ji būtina siekiant pagrįsti ES lygmeniu nustatytų baudžiamųjų sankcijų taikymą ES piliečiams. Nepakanka atsižvelgti tik į vartotojų interesą, kad būtų pateisintas tokių priemonių taikymas.

3.3.1.5 EESRK ragina išsamiau išnagrinėti, kaip, taikant baudžiamąsias sankcijas, ateityje būtų galima užtikrinti pagrindinių ir socialinių teisių apsaugą. Šiuo tikslu reikėtų apsvarstyti, kaip įvairiose valstybėse narėse būtų galima pastarąsias teises suderinti. EESRK konstatuoja, kad nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžtys valstybėse narėse gali skirtis ir dėl to netgi gali būti pažeidžiamos pagrindinės teisės, kadangi nesilaikoma proporcingumo ir teisinio tikrumo principų, todėl mano, kad tokiais atvejais būtų tikslinga suderinti baudžiamosios teisės nuostatas.

3.3.2 Subsidiarumo „metaprincipas“ ir „ultima ratio“ reikalavimas

3.3.2.1 EESRK ypač svarbu, kad Europos Sąjungos baudžiamosios teisės aktuose būtų laikomasi subsidiarumo principo: tokio pobūdžio teisės aktuose šis principas ypač svarbus, kadangi baudžiamąja teise saugomos socialinės vertybės yra glaudžiai susijusios su socialine struktūra ir valstybės narės visuomenės identitetu. Šis identitetas saugomas SESV, kurioje pabrėžiama, kad valstybės narės turėtų nedvejodamos naudotis savo prerogatyva ir taikyti vadinamąją sustabdymo procedūrą, jei mano, kad siūlomų teisės aktu daroma įtaka pagrindiniams jų nacionalinės baudžiamosios teisės sistemos aspektams (83 straipsnio 3 dalis).

3.3.2.2 EESRK mano, kad Europos lygmeniu nustatytos būtiniausios taisyklės baudžiamosios teisės srityje neturėtų trukdyti nacionalinėms institucijoms apibrėžti nusikalstamos veikos kategorijas, kadangi tai yra susiję su jų teismų sistemomis, todėl griežtai laikantis subsidiarumo principo reikėtų palikti joms teisę pačioms apibrėžti savo strategiją teisėsaugos srityje.

3.3.2.3 EESRK pažymi, jog Komisija pabrėžia, kad pagal subsidiarumo principą ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje pateisinami tik tuo atveju, kai visoms arba daugumai valstybių narių savo pačių teisės aktais nepavyksta užtikrinti, kad būtų laikomasi Sąjungos teisės. ES veiksmų klausimą reikėtų svarstyti ir tuo atveju, jei tokioje padėtyje atsidurtų viena ar keletas valstybių narių.

3.3.2.4 Kadangi Europos baudžiamąja teise gali būti pažeidžiamas asmens teisės, jos nuostatos turi būti grindžiamos proporcingumo principu ir visų pirma *ultima ratio* reikalavimu, t. y. būtina iš anksto įrodyti, kad nėra kitos, mažesnio privalomojo pobūdžio priemonės norimam tikslui pasiekti.

⁽¹⁾ Terorizmas, prekyba žmonėmis, seksualinis moterų ir vaikų išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, organizuotas nusikalstamumas.

3.3.2.5 Komunikate pabrėžiama, kad šiuos principus būtina reikia taikyti, o tai reiškia, kad būtina atlikti įvertinimus, kuriuose būtų atsižvelgiama į visas įmanomas alternatyvias priemones.

3.3.2.6 EESRK palankiai vertina Komisijos siekį atlikti tokius tyrimus. Komisija nurodo, kad „parengs planus dėl papildomų statistinių duomenų ir įrodymų rinkimo siekdama imtis veiksmų srityse, kurioms taikoma 325 straipsnio 4 dalis ir 83 straipsnio 2 dalis“ (2 skirsnio 2 dalies 2 punktas).

3.3.2.7 Ji pabrėžia, kad taikydamas *ultima ratio* reikalavimą teisės aktų leidėjas privalės remtis poveikio vertinimu, kuriame bus įvertinta, „ar valstybių narių sankcijų režimais pasiekiamas pageidaujamas rezultatas, ir kokius sunkumus patiria ES teisė šalyje įgyvendinančios nacionalinės valdžios institucijos“ (2 skirsnio 2 dalyse 1 punktas).

3.3.2.8 Reikia pripažinti, kad iki šiol atlikta labai mažai vertinimų, kaip valstybės narės į savo teisę perkėlė ir taikė ES teisės aktus, taip pat lyginamųjų mokslinių tyrimų apie įvairias teisės sistemas. Pirmasis uždavinys būtų juos atlikti. EESRK mano, kad tik atsižvelgiant į jų rezultatus bus galima įvertinti, ar suderinimo tikrai reikia.

3.3.2.9 EESRK pabrėžia, kad reikia apibūdinti tiek valstybių narių teisės sistemų trūkumus, tiek Sąjungos lygmeniu dėl skirtingų kaltinimo, sankcijų ir teisėsaugos veiksmų veiksmingumo sąvokų kylančių sunkumų pobūdį.

3.3.2.10 EESRK mano, kad dėl Europos baudžiamosios priemonės taip pat turėtų būti atliktas nepriklausomas mokslinis vertinimas, kuriame būtų įvertintas šios priemonės veiksmingumas ir poveikis pagrindinėms teisėms. Tik atlikus tokį vertinimą bus galima stiprinti tas priemones, kurios iš tiesų yra veiksmingos, ir netaikyti kitų. Šiuo tikslu valstybės narės turės patvirtinti specialią finansinę priemonę, pagal kurią iš jų biudžeto bus skiriami reikiami finansiniai ištekliai. Be to, būtina Europos lygmeniu nustatyti bendrą metodą, kuriame būtų apibrėžti svarbiausi rodikliai ir vertinimo priemonės.

3.3.2.11 EESRK supranta, kad diskusija dėl subsidarumo principo taikymo baudžiamosios teisės aktuose dar tik prasidėjo. Teismo praktika dar tik kuriama. Šiuo požiūriu Komitetas pabrėžia, kad reikia toliau diskutuoti siekiant geriau apibrėžti šią sąvoką. Apskritai Komitetas ragina nuodugniau išnagrinėti bazinius principus, kuriais grindžiami Europos baudžiamosios teisės aktai.

3.3.2.12 EESRK mano, kad reikėtų išsamiau išanalizuoti komunikate nurodytus argumentus, kad ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje teikia papildomą naudą (4 psl.).

3.3.2.12.1 EESRK mano, kad, teiginys apie skirtingas ES sankcijas verčia susimąstyti apie ES piliečių diskriminavimą

pagrindinių teisių požiūriu, vis dėlto jį reikia vertinti santykinai: pirma, dėl daugelio valstybių narių teisėjų veiksmų laisvės ir, antra, kadangi atgrasomasis poveikis visų pirma priklauso nuo teisėsaugos institucijų darbo veiksmingumo.

3.3.2.12.2 EESRK pabrėžia, kad bet kuriuo atveju laipsniškai suderinti svarbiausias baudžiamosios teisės taisykles bus galima tik glaudžiai bendradarbiaujant nacionaliniams teismams ir tam numatant specialų biudžetą. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad net ir suderinus taisykles nebus galima visiškai panaikinti baudžiamojo proceso skirtumų, visų pirma susijusių su rungtinimi principu grindžiamu teismo procesu ir teisėmis į gynybą.

3.3.2.12.3 Kadangi veiksmai baudžiamosios teisės srityje yra būtini EESRK pabrėžia, kad reikia siekti suderinimo įrodymų rinkimo srityje.

3.3.2.13 Galiausiai EESRK nori priminti, kad remiantis *ultima ratio* principu turi būti išanalizuotos prevencinių priemonių, visų pirma vykdančių veiksmus socialinėje srityje, taikymo galimybės. Tai gali būti veiksmingai derinama su baudžiamosiomis sankcijomis.

3.3.3 Kiti principai

3.3.3.1 EESRK primena, kad pagal ES pagrindinių teisių chartiją ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją teisės aktų leidėjas privalo aiškiai ir tiksliai nurodyti kaltinimus, ir tai tik atspindi bendrą reikalavimą, t. y. užtikrinti teisinį tikrumą. EESRK laikosi nuomonės, kad šis reikalavimas turėtų būti išplėstas ir apimti šalutinį elgesį, pavyzdžiui, pasikėsinimą ir bendrininkavimą, kurių apibrėžtys valstybėse narėse skiriasi.

3.3.3.2 Komisija nurodo, kad dėl ketinimo suderinti teisės aktus neturi padidėti valstybėse narėse taikomų sankcijų dydis. EESRK primena, kad, laikantis (vertikalaus) suderinamumo principo, dėl ES numatytų minimalių bausmių valstybėje narėje neturi padidėti maksimalios bausmės, kadangi tai prieštarautų tos valstybės narės teisės sistemai (SESV 67 straipsnio 1 dalis). Komitetas ragina vertinant sankciją atskirti griežtumo ir veiksmingumo sąvokas.

3.3.3.3 Kalbant apie ES rekomenduojamas sankcijas EESRK primena, kad, laikantis horizontalaus suderinamumo principo, reikėtų atsižvelgti ir į Europos teisės aktuose jau nustatytus bausmių dydžius.

3.4 Teisinės sąvokos, kurias reikėtų aiškiau apibrėžti

3.4.1 Prieš apibrėždama tam tikras svarbiausias sąvokas Komisija veikiausiai norėjo pradėti diskusiją. Todėl komunikate trūksta tam tikro aiškumo. Nors Komitetas suvokia šio dokumento politinę svarbą, apgailestauja, kad diskusija nepradedama remiantis tvirtu pagrindu, kokio jis norėtų. Komitetas visų pirma pabrėžia, kad nors ir sudėtinga, bet vis dėlto reikėtų atskirti

sąvokas „baudžiamoji sankcija“ ir „administracinė sankcija“, ir kelia klausimą, kaip Sąjungos teisėje reikėtų suprasti sąvoką „šiurkštus pažeidimas“.

3.4.2 Ekspertų grupė turėtų padėti panaikinti tam tikrus dviprasmiškumus. Kaip jau minėta, EESRK stebės, kad ekspertų grupėje būtų teisininkų, advokatų, teisėjų, kriminologų ir pan.

3.5 *Kokiems dar sektoriams turi būti taikoma ES baudžiamoji teisė?*

3.5.1 Komunikate pagrįstai minimos alternatyvos baudžiamajai teisei, tačiau, Komiteto manymu, neatsižvelgiama į visas pasekmes: ES reakcija į nusikalstamą elgesį finansų, socialinėje ir ekonomikos srityje, Komiteto nuomone, turi apimti ir ekonominę alternatyvą, t. y. administracines ir civilines sankcijas (pavyzdžiui, draudimą vykdyti profesinę veiklą).

3.5.2 Bendros ES strategijos baudžiamosios teisės srityje nebuvimo pasekmė - nėra tiksliai pagrįsto sąrašo sektorių, kuriuose Komisija galėtų įgyvendinti iniciatyvas.

3.5.3 EESRK mano, kad ES veiksmai turėtų būti grindžiami trimis kriterijais: nusikalstamos veikos sunkumo laipsnio (reikia nustatyti) ir tarptautinio aspekto, taip pat bendru kriterijumi, kaip smarkiai tokia veika pažeidė įstatymą, turint omenyje pažeisto intereso mastą.

3.6 *Koks turi būti suderinimo lygis*

3.6.1 EESRK atkreipia dėmesį į komunikato tikslą nustatyti minimalius standartus. Sutartimis draudžiama imtis kitų veiksmų ir jose atmetama visiško suderinimo galimybė. Vis dėlto minimaliomis taisyklėmis galima pasiekti daugiau ar mažiau plataus masto suderinimo lygio. EESRK mano, kad svarbu aiškiai apibrėžti, kokio suderinimo lygio kokiam sektoriuje norima pasiekti. Jei Europos Parlamentui pavyks suteikti reikiamą politinį postūmį kartu užtikrinant demokratinį legitimumą, svarbu, kad parlamentai nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgdami į jiems suteiktus naujus įgaliojimus, nagrinėtų šį klausimą ir išreikštų savo nuomonę ir taip stiprintų pasitikėjimą ES baudžiamąja teise.

3.6.2 Tai yra ypač svarbu, kadangi milžiniškas ir begalinis pažeidimų ir sankcijų apibrėžčių derinimo - nors ir minimalaus - darbas, EESRK manymu, negali turėti poveikio nacionalinės teisės sistemų individualumui.

3.7 *Teisės į gynybą*

3.7.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, nors pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką asmeniui, kurio byla nagrinėjama, suteikiamos vienodos garantijos neatsižvelgiant į tai, ar sankcija administracinė ar baudžiamoji (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnis), praktiškai užtikrinant teises į gynybą gali būti skirtumų atsižvelgiant į

pasirinktą sankciją. EESRK manymu, tokia padėtis rodo, kad reikia aiškiai *a priori* apibrėžti, ką apima administracinė ir ką baudžiamoji sankcija.

3.7.2 Siekiant, kad administracinės sankcijos atveju būtų geriau užtikrinta teisių į gynybą apsauga, EESRK nuomone, būtų tikslinga nustatyti principus, pagal kuriuos šios sankcijos būtų priskiriamos teismų jurisdikcijai.

3.7.3 EESRK nori pabrėžti, kad teisių į gynybą klausimas kyla ir bendradarbiaujant teismams ir teisėsaugos institucijoms (visų pirma Eurojustui ir Europolui).

3.8 *Subsidiarumo klausimai*

3.8.1 *Juridiniams asmenims taikytina atsakomybės (baudžiamosios ar civilinės) sistema*

3.8.1.1 Kai kurios valstybės iki šiol juridiniams asmenims netaiko baudžiamosios atsakomybės, todėl esama atotrūkio tarp galimų baudžiamųjų metodų veiksmingumo ir kreipimosi į kompetentingus teisėjus (baudžiamosios ar civilinės teisės atsižvelgiant į taikytinos tarptautinės privatinės teisės taisykles, ir dėl to esama rizikos, kad bus ieškoma palankesnės teisinės sistemos (angl. *forum shopping*)). Pavyzdžiui, akivaizdu, kad plataus masto tarptautinės taršos atveju baudžiamosios priemonės įmonėms, kurios dažniausiai už tai atsakingos, yra daug veiksmingesnės nei taikomos įmonės vadovams arba eiliniams tarnautojams. Šią temą - ir visų pirma atsakomybės perdavimo įmonėje klausimą - reikėtų apsvarstyti išsamiau, priešingu atveju baudžiamosios priemonės, o kartu ir prevencinių priemonių atgrasomasis poveikis, nebus adekvatus.

3.8.1.2 Kadangi derinant įmonių baudžiamosios teisės nuostatas valstybėse narėse susiduriama su skirtingais konceptualiais sunkumais, priemonės, taikomos pažeidus svarbiausias taisykles, kuriomis vadovaujamosi kuriant Europos standartus, išlieka išskirtinai administracinio pobūdžio, nesvarbu, ar jas taikytų Komisija, valstybės narės ir (arba) nepriklausomos jų institucijos. Svarbu, kad šių sankcijas galinčių taikyti institucijų atžvilgiu susiję juridiniai asmenys turėtų tokias pačias teises į gynybą kaip ir prieš baudžiamosios teisės teisėją.

3.8.2 *Kiti komunikate keliami klausimai*

3.8.2.1 Ar Sąjungos teisės aktuose reikia apibrėžti „labai neatšargų elgesį“

3.8.2.2 EESRK pritaria *nulla poena sine culpa* (jokio nusikaltime, jokios bausmės be įstatymo) principui, todėl mano, kad, jei tyčinis elgesys būtų apibrėžtas ES baudžiamosios teisės aktuose, tai sankcijas už labai neatšargų elgesį turėtų apibrėžti tik pačios valstybės narės (ši klausimą reikia aptarti).

3.8.3 Ar Sąjungos teisės aktuose reikia numatyti konfiskavimą

3.8.3.1 Nors atrodo, kad nėra principo, kuris prieštarautų tam, kad ES teisėje būtų įvesta konfiskavimo baudmė (jos negalima painioti su turto areštu), visų pirma prekybos narkotikais srityje, šis klausimas turėtų būti išsamiai aptartas, jei numatoma įvesti visiška turto konfiskavimą, kurio nėra daugelyje teisės sistemų ir dėl kurio gali kilti baudmės proporcingumo ir neapibrėžtumo problemų.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON
